

Ο αναρχισμός στην Ιαπωνία, 1868-2000

Ο Κοτόκου Σουζούι

Ιστορικό του άλλοτε ισχυρού αναρχικού κινήματος στα ιαπωνικά νησιά κατά το 19ο και τον 20ό αιώνα

Η Ιαπωνία φέρνει στο νου επιχειρήσεις υψηλής τεχνολογίας, αγχωμένα σχολιαρόπαιδα και μια εξαντλητική ηθική εργασίας που απαιτεί αφοσίωση στην εταιρεία. Πριν από 130 χρόνια ήταν ένα πολύ διαφορετικό μέρος, κατά κύριο λόγο αγροτικό, όπου κυβερνούσε μια φεουδαρχική ελίτ. Το 1868 οι κυβερνώντες αυτοί αποφάσισαν να βιομηχανοποιήσουν τη χώρα και να δημιουργήσουν ένα ιδιαίτερα συγκεντρωτικό κράτος. Για το λόγο αυτόν, η ιαπωνική εμπειρία του καπιταλισμού είναι διαφορετική απ' ό,τι σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες.

Στην Ευρώπη οι αριστοκράτες αντικαταστάθηκαν (σταδιακά ή μέσω επανάστασης) από μια ανερχόμενη τάξη επιχειρηματιών. Στην Ιαπωνία, όμως, οι αριστοκράτες έγιναν οι νέοι επιχειρηματίες. Η κουλτούρα της φεουδαρχίας δεν απορρίφθηκε ούτε αντικαταστάθηκε· μάλλον παρέμεινε και παρείχε το υπόβαθρο στην καινούργια κοινωνία. Αυτό σήμαινε ότι στα τέλη του 20ού αιώνα η χώρα γινόταν όλο και πιο βιομηχανική, κι όμως παρέμενε εξαιρετικά κομφορμιστική. Σε αυτές τις δύσκολες συνθήκες πρωτοδιαδόθηκαν οι ιδέες του αναρχισμού στην Ιαπωνία. Το κίνημα επηρεάστηκε δραματικά από τους παγκόσμιους πολέμους, στους οποίους πρωτοστάτησε η Ιαπωνία.

Τρεις φάσεις είναι προφανείς: 1906-1911, 1911-1936 και από το 1944 έως σήμερα [ενν. 2000].

Οι ιδέες αυτές από κάπου προήλθαν. Στην Ιαπωνία, πρώτος δημοσιοποίησε αναρχικές ιδέες ο Κοτόκου Σουζούι [Kotoku Shusui, σοσιαλιστής και αναρχικός δημοσιογράφος, που μετέφρασε στα ιαπωνικά σύγχρονους τους Ευρωπαίους και Ρώσους αναρχικούς, και εκτελέστηκε για προδοσία το 1911].

Γεννημένος σε επαρχιακή πόλη το 1871, μετακόμισε στο Τόκιο όταν ήταν έφηβος ακόμη. Οι πολιτικές του απόψεις αναπτύχθηκαν στις σελίδες πληθώρας εφημερίδων που έγραφε και επιμελούνταν. Αν και αυτές οι πρώιμες εφημερίδες δεν ήταν αναρχικές, ήταν αρκετά ελευθεριακές ώστε να τραβήξουν την προσοχή των Αρχών.

Φυλακίστηκε το 1904 επειδή έσπασε έναν από τους πολλούς δρακόντειους νόμους του Τύπου. Όπως είναι για πολλούς, η φυλακή έμελλε να γίνει σχολείο γι' αυτόν. Μέσα εκεί διάβασε το δοκίμιο «Αγροί, εργοστάσια και εργαστήρια» του αναρχικού κομμουνιστή Πιότρ Κροπότκιν. Στη φυλακή άρχισε επίσης να εξετάζει το ρόλο του αυτοκράτορα στην ιαπωνική κοινωνία. Πολλοί σοσιαλιστές εκείνη την εποχή απέφευγαν να ασκούν κριτική στον αυτοκράτορα.

Απεναντίας, ο Κοτόκου άρχισε να εντοπίζει πώς ο αυτοκράτορας βρισκόταν στο επίκεντρο τόσο του καπιταλισμού, όσο και της κρατικής εξουσίας στην Ιαπωνία. Μετά την αποφυλάκισή του, μετανάστευσε στις ΗΠΑ. Έγινε μέλος του νεοσύστατου συνδικάτου «Βιομηχανικοί Εργάτες του Κόσμου» (IWW, γνωστό κι ως Wobblies, με έντονες αναρχικές επιρροές). Στις ΗΠΑ είχε μεγαλύτερη πρόσβαση σε αναρχικά γραπτά, έτσι μελέτησε και την «Κατάκτηση του ψωμιού» του Κροπότκιν [στα ελληνικά [εδώ](#)].

Όταν επέστρεψε στην Ιαπωνία, το 1906, μίλησε σε μεγάλη δημόσια συνάντηση για τις ιδέες που είχε αναπτύξει κατά την παραμονή του στις ΗΠΑ. Ακολούθησαν μια σειρά άρθρων του. «Ελπίζω», έγραψε, «ότι το σοσιαλιστικό κίνημα θα εγκαταλείψει στο εξής τη δέσμευσή του προς ένα κοινοβουλευτικό κόμμα, και θα κατευθύνει τις μεθόδους και την πολιτική του στην άμεση δράση των εργατών ενωμένων σαν γροθιά».

Τα ακόλουθα έτη οι αναρχοκομμουνιστές επικεντρώθηκαν στη διάδοση πληροφοριών σχετικά με τον αναρχισμό, μέσω προφορικής και γραπτής προπαγάνδας. Αν και η δουλειά τους ήταν παρόμοια με αυτήν των Ιρλανδών αναρχικών σήμερα, οι συνθήκες στις οποίες δρούσαν ήταν πολύ πιο δύσκολες. Αντιμέτωποι με διαρκή αστυνομική καταστολή, ορισμένοι αναρχικοί στράφηκαν σε πιο βίαιες μεθόδους. Τέσσερις από αυτούς συνελήφθησαν το 1910, μετά την ανακάλυψη εξοπλισμού παρασκευής εκρηκτικών. Αυτή ήταν η ευκαιρία που περίμεναν οι Αρχές προκειμένου να καταστείλουν μαζικά τους χώρους πολιτικής διαφωνίας. Εκατοντάδες συνελήφθησαν. Στο τέλος, 26 άτομα παραπέμφθηκαν σε δίκη. Είχαν κατηγορηθεί ότι σχεδίαζαν να σκοτώσουν τον αυτοκράτορα, αλλά στην πραγματικότητα δικάζονταν για τα αναρχικά τους πιστεύω. Εκτός από δύο κατηγορουμένους, όλοι οι υπόλοιποι καταδικάστηκαν σε θάνατο. Για τους 12 η θανατική ποινή μετατράπηκε σε ισόβια κάθειρξη. Οι άλλοι 12 εκτελέστηκαν, συμπεριλαμβανομένου του Κοτόκου. Μετά την εκτέλεσή του, πολλοί ακτιβιστές αυτοεξορίστηκαν. Όσοι έμειναν στη χώρα υπέστησαν επανειλημμένες φυλακίσεις.

Παρά τις ιδιαίτερα σκληρές αυτές συνθήκες, το κίνημα δεν πέθανε. Το τέλος του Α΄ Παγκοσμίου έφερε μια περίοδο καλπάζοντος πληθωρισμού, κάτι που σε πολλές πόλεις και κωμοπόλεις οδήγησε σε εξεγέρσεις για το ρύζι. Οι νέοι βιομηχανικοί εργάτες άρχισαν να οργανώνονται και οι εργασιακές διαμάχες αυξήθηκαν. Η Ρωσική Επανάσταση προκάλεσε έντονες συζητήσεις στην Ιαπωνία, όπως και αλλού: Πώς μπορούμε να δημιουργήσουμε μια καλύτερη κοινωνία; Πώς θα έπρεπε να είναι αυτή; Αυτή η άνθηση απόψεων μαράζωσε προσωρινά μετά τις τραγικές δολοφονίες δύο αναρχικών, του Οσούγκι Σακάε και της συντρόφου του Ίτο Νόε.

Η Ίτο Νόε

Το 1923 ένας ισχυρός σεισμός χτύπησε την Ιαπωνία. Περισσότεροι από 90.000 άνθρωποι πέθαναν. Το κράτος εκμεταλλεύτηκε την αναταραχή και την υστερία που ακολούθησαν. Οι δύο αναρχικοί, μαζί με τον εξάχρονο ανιψιό του Οσούγκι, συνελήφθησαν από ομάδα στρατιωτικής αστυνομίας και ξυλοκοπήθηκαν μέχρι θανάτου. Η βιαιότητα του φόνου αυτού ώθησε κάποιους αναρχικούς να αναζητήσουν εκδίκηση. Μία ακόμη φορά οι προσπάθειες των αναρχικών να ανταποδώσουν προσέκρουσαν στη βίαιη κρατική καταστολή, που χτύπησε χωρίς διακρίσεις. Πάντως δεν είχαν χαθεί όλα. Για την ακρίβεια, οι αναρχικές οργανώσεις γνώριζαν μια άνευ προηγουμένου ανάπτυξη. Το 1926 σχηματίστηκαν δύο αναρχικές ομοσπονδίες με έρεισμα σε όλη τη χώρα. Τα επόμενα έτη χαρακτηρίστηκαν από έντονες διαμάχες μεταξύ αναρχοκομμουνιστών και αναρχοσυνδικαλιστών. Στο επίκεντρό τους βρισκόταν το ζήτημα: *Ποια μέθοδος είναι καλύτερη για να πορευτούμε προς την επανάσταση.* Πλάι στις θεωρητικές συζητήσεις τους, οι αναρχικοί αυτοί δρούσαν σε αγώνες αναφορικά με μισθούς και συνθήκες εργασίας.

Ο πόλεμος πρόβαλε πάλι απειλητικός στον ορίζοντα. Καθώς το κράτος άρχισε να κινείται προς μια εξωτερική σύγκρουση με τη Μαντζουρία, άρχισε να καταπνίγει τον εσωτερικό εχθρό. Ένα νέο κύμα

καταστολής ακολούθησε. Παρ' όλο που το αναρχικό κίνημα υιοθέτησε πολλές στρατηγικές προκειμένου να επιβιώσει, το κράτος ήταν αποφασισμένο να πετύχει. Με το ξέσπασμα του Β' Παγκοσμίου όλες οι αναρχικές οργανώσεις παύτηκαν διά της βίας. Οι ίδιοι οι αναρχικοί έπρεπε να κρατήσουν χαμηλό προφίλ, κρατώντας τις πολιτικές τους πεποιθήσεις εκτός κοινής θέας.

Μεταπολεμικά, η Ιαπωνία ήταν ουσιαστικά υπό την «εξουσία» των ΗΠΑ. Η πολιτική τους για τη χώρα αμφιταλαντευόταν μεταξύ της απόπειρας τεχνητής δημιουργίας ενός «δεξιού» κι ενός «αριστερού» κόμματος, και της αφαίρεσης από την πολιτική του τόπου κάθε αριστερής τάσης. Οι μεγάλες επενδύσεις και η ραγδαία αναπτυσσόμενη οικονομία συνοδεύονταν από σφίξιμο των λουριών για τη συνδικαλιστική αυτονομία. Οι αναρχικοί ενώθηκαν ξανά και ανασυγκροτήθηκαν σε ομάδες, αλλά η συγκυρία ανέκοπτε κάθε δυναμική τους.

Το κίνημα σήμερα είναι πολύ μικρότερο απ' ό,τι παλιά, και είναι δύσκολο (όντας στη Μεγάλη Βρετανία) να βρεθούν στ' αγγλικά πληροφορίες γι' αυτό. Υπάρχουν κάποια σάιτ αναρχοσυνδικαλιστών και αναρχοκομμουνιστών, και κάποιες μικρές συλλογικότητες στο Κιότο, στην Οσάκα και στο Τόκιο που γνωρίζουμε εμείς, στο libcom.org. Αναμφίβολα, αντιμετωπίζουν πολλά προβλήματα κοινά μ' εμάς: πώς να δείξουν στους ανθρώπους ότι δε χρειάζεται απλά να υπομένουν καταστάσεις, ότι υπάρχει εναλλακτική λύση την οποία έχουν τη δύναμη να δημιουργήσουν.

Μπορεί η οικονομική αναταραχή που βιώνει τώρα η Ιαπωνία να ωθήσει τους ανθρώπους να κρίνουν και να απορρίψουν το παρόν σύστημα. Αν αυτό συμβεί, αισιοδοξούμε ότι οι Ιάπωνες αναρχικοί θα καταφέρουν να μεταδώσουν το όραμα μιας κοινωνίας βασισμένης στην ελευθερία και στην ισότητα, και να ξεκινήσουν την αναδόμηση του κινήματος ώστε για μία ακόμη φορά οι αναρχικές ιδέες ν' αποκτήσουν μαζική επιρροή.

Επιμέλεια άρθρου (2006) από το έντυπο *Workers Solidarity*, τ. 58 (Οκτώβριος 1999), του *Workers Solidarity Movement* (wsm.ie) // Πηγή: libcom.org